

Thuisbezorgd

Interview met Lendersprijswinnaar 2024 Cridi Frissen-Moors

Raymond Creemers

Voor haar inspanningen voor het voortbestaan van Nederlands zeldzaamste reptiel de muurhagedis kreeg Cridi Frissen-Moors de Lendersprijs 2024 uitgereikt. Dit werd bekend gemaakt tijdens de RAVONdag op 9 november 2024. In dit interview gaan we wat dieper in op haar werkzaamheden en passies.

Helaas kon je niet bij de RAVONdag aanwezig zijn om je prijs in ontvangst te nemen. Collega Tariq Stark stond plotseling op de stoep om je te verrassen. Zag je wel iets aankomen en zaten er huisgenoten in het complot?

Totale verrassing voor mij! We kwamen die dag terug van een veldbezoek aan de Sint-Pietersberg. Ik wilde nog even naar de supermarkt maar manlief Denis (die zat al in het complot) wilde persé een maaltijd bestellen. Ik zat moe en hongerig lekker op de bank bij te komen toen de bel ging. Het zal wel weer iets met een van onze losgebroke schapen zijn of misschien wel de maaltijdbezorger. Maar nee, opeens stapte interviewer Tariq naar binnen samen met Joyce (cameravrouw) met een oorkonde en het bronzen beeldje van de Lendersprijs. Even later kwam alsnog de maaltijdbezorger en hebben Tariq & Joyce nog gezellig meegegeten.

Je bent een van de drijvende krachten achter het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie Maastricht (CNME), wat is je link naar de muurhagedis?

In 2000 ben ik, via bureau Natuurbalans, begonnen voor het CNME om de populatie muurhagedissen in de Lage Fronten en op de spoorlijn naar Lanaken in kaart te brengen. Daaruit volgde dat ik een arbeidscontract kreeg bij het CNME als beheerder van het oude vestinggebied

Juryrapport

Cridi Frissen-Moors coördineert al jarenlang de muurhagedis-monitoring in de enige originele Nederlandse muurhagedissen-populaties in Maastricht voor het Meetprogramma Reptielen.

Ze is ook nauw betrokken bij het habitattherstel en het aanleggen van verbindingzones voor de soort. Ondertussen profiteert de muurhagedis volop van de uitgekende aanleg van nieuwe voorzieningen. Namens het CNME (Centrum voor Natuur- en Milieueducatie Maastricht) werkt ze nauw samen met onder andere de gemeente Maastricht en met terenbeheerders en verzorgt ze een muurhagedisvriendelijk beheer in de leefgebieden. Zij is ook de aanstichter en bedenker van de terugkeer van de muurhagedis op de Sint-Pietersberg. Daarmee wordt een tweede populatie binnen het voormalig verspreidingsgebied van de soort gesticht, dat is belangrijk in verband met risicospreiding. Voor haar inspanningen voor het voortbestaan van de muurhagedis kreeg Cridi de Lendersprijs 2024 uitgereikt.

Cridi ontvangt de Lendersprijs en oorkonde uit handen van Tariq Stark, Projectleider Meetprogramma Reptielen RAVON. (Videostill: RAVON)

de Hoge Fronten. De focus kwam steeds meer te liggen op het hele verspreidingsgebied van de muurhagedis en de ontwikkelingen in dit stadsdeel. Samen met RAVON, Arcadis en de gemeente Maastricht zijn er compensatiemuren aangelegd langs de spoorlijn naar Lanaken, waardoor de muurhagedissen ook op eigen kracht Vlaanderen wisten te bereiken. Naast het natuur- en reptielvriendelijk beheer ben ik betrokken bij monitoring, voorlichting, reptielvriendelijke restauraties en compensatieprojecten. In 2021 hebben we het aandachtsgebied uitgebreid naar de Sint-Pietersberg; ons projectvoorstel voor een herintroductie van de muurhagedis werd gehonoreerd.

Verder heb ik verschillende bijdragen over de muurhagedis geschreven, voor onder andere de Limburgse en de Nederlandse atlas voor reptielen en amfibieën en het Natuurhistorisch Maandblad. Ik monitor de muurhagedis nu al 25 jaar en vind het fascinerend om te zien, hoe de populaties groeien en de soort zich verder verspreid.

De muurhagedissen zitten vlakbij jullie kantoor, hoe handig is dat?

Voorheen zaten we grenzend aan de Hoge Fronten in een oude melkfabriek, daar kropen zo'n 15 jaar geleden al muurhagedissen over onze muren. Nu zitten we wat meer in de stad maar nog steeds op 10 minuten loopafstand van de eerste muurhagedissen. Dat is natuurlijk fantastisch als je zo dicht bij je kantoor ook het veldwerk kunt doen en de resultaten van al je inspanningen kunt zien.

Wat is de favoriete werkplek in jullie werkgebied?

Als je de noordzijde van Maastricht binnen rijdt beland je al midden in de (deels nieuwe) leefgebieden van de muurhagedissen. Vanuit de afrit van de Noorderbrug zie je de kernleefgebieden, de oude vestingwerken en het compensatiegebied op de Belvédèreberg liggen. Ondanks stadsvernieuwing zijn veel historische elementen geweldig ingepast. Tevens zie je veel elementen, zoals stapelmuren, steenrillen, schanskorven en faunatunnels die deze gebieden met elkaar verbinden, zodat er een mooi netwerk is ontstaan. Al die voorzieningen worden ontdekt en bevolkt door steeds maar toenemende aantallen muurhagedissen. Het is wel heel erg tof om te

merken dat onze gezamenlijke inspanningen ook resultaten opleveren en dat het goed gaat met de soort. De stedelijke dynamiek is enorm divers en je moet aan veel belangen denken en met veel dingen rekening houden. Daarom wil ik het belang benadrukken van het samen optrekken met verschillende partijen, zoals lokale onderzoekers en vrijwilligers, buurten, scholen, IVN Maastricht, Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Visstandsverbetering Maas, stichting Maastricht Vestingstad, RAVON, Natuurmonumenten, Bosgroep, Zuid Nederland, gemeente Maastricht, provincie Limburg en het Elisabeth Strouvenfonds. Juist die synergie heeft veel mogelijk gemaakt.

Je bent natuurlijk niet alleen met muurhagedissen bezig, wat doe je nog meer in je baan en in je vrije tijd? Jullie beheren zelf een mooi stukje Zuid-Limburgse natuur, wat zie je daar aan resultaten van jullie noeste arbeid?

Bij het CNME ben ik verder betrokken bij het natuurbeheer in de stad, monitoring hiervan en ontwikkelingen rondom stadsnatuur. In veel gebieden zien we resultaat van het ecologisch maaibeheer en schapenbegrazing, met nieuwe soorten planten en insecten. Zo komen in het Jekerdal verschillende soorten orchideeën en zeldzame vlinders voor.

Privé hebben we als gezin al meer dan 10 jaar een eigen helling-grasland met hoogstamboomgaard en een paar bospercelen aan de Sibbergrubbe (bij Valkenburg) in beheer. Daar voeren we, samen met onze zonen, beheer uit met onze eigen schaapskudde. De natuurlijke rijkdom blijft ons verrassen, de mooie voorjaarsflora in de bosjes, de weiden met weelderige vegetaties in de zomer en natuurlijk al het leven dat daar op afkomt, zoals hazelworm, das en glimwormpjes. Sinds een paar jaar liggen er ook betonnen drinkpoelen als biotoop voor de geelbuikvuurpad.

Wat en waar was je eerste bewuste natuurbeleving?

Als klein kind nam mijn vader me al mee naar de Meinweg om daar door de natuur te struinen. We zagen daar voor het eerst reptielen en amfibieën, maar ook veel bijzondere vegetaties en alles wat dat gebied zo mooi maakt. Ik weet nog dat ik een keer het Elfenmeer inliep als 4-jarige omdat ik een waterleliebloem wilde plukken. Maar goed dat mijn zus het tijdig zag en me eruit trok, want ik zakte snel weg in de modderlaag. Later, toen ik een jaar of 12 was, kreeg ik veel beter in de gaten hoe uniek het gebied was en leerde ik ook veel over de soorten die daar voorkwamen. Daarmee was de basis gelegd voor een studie biologie in Nijmegen. In Nijmegen kreeg ik onder andere les van Henk Strijbosch en Jan van Gelder. De reis met Henk en Jan naar Zuid-Frankrijk was voor mij een hoogtepunt van de studie. In hetzelfde leerjaar zat bijvoorbeeld ook Jeroen van Delft. Later tijdens een stage bij WEnR (toen Alterra), heb ik kunnen bijdragen aan het poelen-onderzoek van Ton Stumpel. Al deze ervaringen zorgden ervoor dat ik besmet raakte met het reptielen- en amfibieën-virus en lid werd van de Herpetologische Studiegroep Limburg. Na mijn studie ging ik

(Foto's: Jelger Herder)

Cridi tijdens het uitzetten van muurhagedissen in de Oehoefvallei op de Sint-Pietersberg. (Foto: CNME)

geregeld samen met andere leden van de studiegroep en herpetologen van Hyla op herpetoreisjes in Nederland, België en Frankrijk. Op het eerste reisje naar de Viroinvallei, leerde ik ook mijn man Denis kennen.

Heb je nog goede tips voor RAVON?

Ik vind dat RAVON zich maatschappelijk ook enorm verbreed heeft. De extra aandacht naar de jonge generatie juich ik toe. Lokale RAVON-vrijwilligers kunnen mogelijk nog meer hun kennis delen met schoolklassen of buurten. Ik denk dat de interesse en behoefte er echt is. Dat merkten we ook door de enthousiaste reacties tijdens het onderzoek naar de padden in rioolputten in Maastricht.

Summary

Interview with Cridy Frissen-Moors, winner of the Lenders Award 2024

Cridy Frissen-Moors won the Lenders Award at the annual RAVON meeting on November 9th 2024. She was awarded the Lenders Award (a bronze sculpture of a tree frog and a charter) as a token of appreciation for her work. For many years, she has coordinated the monitoring of the only native population of the Wall lizard (*Podarcis muralis bronngiardii*) in Maastricht for the Reptile Monitoring Program, collecting data and carrying out conservation measures, habitat restoration and the creation of connecting zones to increase the number of sustainable populations of the Wall lizard in both the north and south of Maastricht.

Literatuur

- CNME Maastricht en regio, 2021. Naar een nieuw bolwerk voor de Muurhagedis. Herintroductie muurhagedis (*Podarcis muralis*) in oorspronkelijk leefgebied op de Sint-Pietersberg te Maastricht.
- Creemers, R.C.M. & C. Frissen-Moors, 2024. Haalbaarheidsstudie en uitzetplan voor herintroductie muurhagedis Sint-Pietersberg. RAVON / CNME in opdracht van Prov. Limburg.
- Frissen-Moors, C., 2020. Stadsnatuur tot bloei gebracht. 25 jaar ecologisch beheer door CNME Maastricht en regio in de Hoge Fronten te Maastricht. In: Monitorrapport 2019, Natuurlijke verbindingen leggen. CNME Maastricht en regio. Maastricht. 28-43.
- Frissen-Moors, C., 2021. Een zonnige toekomst voor de muurhagedis. Hoe de Maastrichtse muurhagedis bergopwaarts gaat. RAVON 83, jrg. 23 (4). Stichting RAVON, Nijmegen. 68-71.
- Op den Kamp L. & C. Frissen-Moors, 2020. Het Frontenpark, waar natuur en cultuur elkaar versterken. In: G.D. Majoor *et al.*, 2020. Natuurlijk Maastricht. Compacte stad in een weids landschap. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht. 504 t/m 527.

Raymond Creemers, RAVON

r.creemers@ravon.nl

